

DEMOKRACIJA

Leto X. - Štev. 30

Trst - Gorica 27. julija 1956

Izhaja vsak petek

Mikojan

ali sovjetska roka nad Jugoslavijo

Komaj sta Naser in Nehru zapustila Britone in je tako bila opravljena konferenca predsednikov vlad treh trenutno najpomembnejših neblokovskih držav, smo zvedeli, da je na Brionih prišel Mikojan.

Mikojan, sovjetski strokovnjak za gospodarstvo, se zadnji dve leti sploh močno zanima za Jugoslavijo in aktivno posega v njeno politiko. Bil je član sovjetske delegacije, ko sta Jugoslavijo obiskala Hruščev in Bulganin. Že takrat je dejal, da se mu ta dežela tako dopade, da bo v njej preživel svoje počitnice. In res je prišel. Lansko poletje je preživel v Jugoslaviji kakšen mesec dni. Počival je iz kraja v kraj, toda obveščeni viri vedo povedati, da ni ležal samo na hrbtu in zrl v modro jugoslovansko nebo. Imel je veliko stikov in konferenc posebno z vodilnimi osebnostmi jugoslovanske gospodarske politike.

Uradna poročila so sicer da je tema prvemu »zasebnemu« Mikojanovemu obisku zgolj turistični značaj, in uradni glasniki so užaljeno zanikali, da bi imel Mikojan v času svojega odnosa kakšne važne razgovore. Zanimivo pa je le, da je komaj nekaj tednov, recimo dober mesec po Mikojanovem odhodu počila bomba: Tito in Vukmanovič sta svetu in domačim označila, da je bila vsa prejšnja jugoslovanska gospodarska politika zgrešena, da so pretiravali z graditvijo težke industrije, da je treba dati večji poudarek industriji, ki izdeluje potrošne dobrine, da je treba podpreti kmetijstvo. Vse sama dejstva, ki jih je že prej predočeval Jugoslaviji tudi Zahod, a je bil potreben prav Mikojanov obisk, da je stvari postavil na novi tir. Najbolj zanimivo pri tem pa je bilo, da je Jugoslavija postavila svojo novo gospodarsko politiko prav na tiste temelje, kakor jih je že leta 1948, torej ob sporu s Kominformom, predlagala Sovjetska zveza. Ta je takrat svetlovala, naj se Jugoslavija raje posveti izdelovanju potrošnih dobrin, naj razvija svoje kmetijstvo in naj se preveč ne zaleta v težko industrijo. Z veliko zamudo sicer, toda po dobrih osmih letih je Titova Jugoslavija končno le poslušala nasvet svojega »večjega brata«, oziroma njegovega odposlanca Mikojana.

No, in zdaj je Mikojan vdrugič prišel v Jugoslavijo »na počitnice«. Malo je verjeti, da bi hodil k Titu po nasvete. Verjetneje je, da hoče iz prve roke zvedeti, kako so medtem napredovale stvari, v koliko je brionski sestanek morda uresničil načrte, o katerih so se dogovorili s Titom v Moskvi. Poleg tega je Tito zdaj povabljen v Kambodžo, torej zopet v tisto jugovzhodno Azijo, na kateri je svetovni, posebno pa še sovjetski komunizem tako močno interesiran: prvič, ker upa, da bo z zavojevanjem tistih področij odzvel svobodnemu svetu važne vire surovin, drugič, ker upa, da bo tam zrastle nekakšna protiteža za veliko senco, ki jo na Azijo meče velika Mao Tse-tungova rdeča Kitajska.

Tito je postal dragocena in vse prej kot podcenjevalna postavka komunistične igre. Z njim Kremenlj dokazuje, da dopušča »različne poti v socializem«, kar je posebno koristno danes, ko skušajo komunisti z novo izdajo »ljudskih front« še enkrat speljati na led socialiste in napred-

NOVA SOVJETSKA POLITIKA V NEMČIJI?

Zorinova repriza zmečanja socialistov po češkem ozgladu je spodletela - Zahod drugič ne pojde na led

Po odpoklicu prvega povojnega sovjetskega veleposlanika v Zahodni Nemčiji, Zorina, v splošnem pričakujejo, da bo Sovjetska zveza v kratkem spreminila svojo politiko glede nemškega vprašanja. Vedno bolj očitno je namreč, da je nemško vprašanje glavni vzrok napetosti v Evropi. Sovjetom pa je trenutno glavni cilj pomirjenje. Zato ni prav nič izključeno, da se ne bi zdaj, ko so jim odpovedali načrti, s katerimi so hoteli ustvariti pogoje za komunistično vse Nemčije, zadovoljili z nečim manjšim, kakor so po dolgem odklepanju storili tudi v avstrijskem primeru.

V tem oziru je odpoklic veleposlanika Zorina zelo govorljiv. Zorin je prišel v Bonn z očitno nalogo, da pridobi za sovjetski načrt združitve Nemčije zahodnonemške socialne demokratke. Podobno nalogo pridobivanja socialnih demokratov je Zorin že enkrat opravil in je zato lahko veljal za nekakšnega strokovnjaka za takšne poteze. To je bilo v letih 1945-47, ko je bil ambasador v Pragi. Takrat je Zorin dejansko vodil politiko češkoslovaške komunistične stranke, katere je prav s sodelovanjem socialnih demokratov dobila v roke vse ključne položaje državne uprave. Leta 1948 se je Zorin nato vrnil za kratek čas v Prago, kjer je režiral še zaključeno dejanje češkoslovaške žaloigre: komunistični državni udar.

V Bonnu pa Zorinu igra ni šla od rok. Bonn leži na zahodni strani železnega zastoja, ni sovjetskih tankov, ki bi lahko s svojo težo nagnili politično tehtnico v komunistični prid. Zahodnonemški socialni demokrati so medtem imeli priložnost videti usodo svojih somišljenikov na Vzhodu. Tudi to nekaj šteje. Zorin se je pošteno trudil, da bi pridobil voditelja zahodnonemških socialnih demokratov za sovjetski načrt neposrednih razgovorov med vladama Vzhodne in Zahodne Nemčije, toda Ollenhauer ni zagrebel za nastavljeni trnek. Zahodnonemški socialni demokrati imajo sicer v marsičem drugačne poglede kot Adenauerjevi demokrati, toda v enem so si edini: oboji odkreajo vzhodnonemški vladi, da bi bila zakonita. Eni in drugi menijo, da naj pride do nemškega združitve s svobodnimi volitvami, ne pa s predhodnim priznavanjem uzurpatorske komunistične vlade.

Tako se Zorin vrača v Moskvo, kjer bo sicer prevzel odgovorno mesto pomočnika zunanjega ministra, ne da bi se mogel še nadalje vdati utvaram o komunističnem zavojevanju Nemčije. Ne bo se mu treba niti vračati, da bi čez kakšno leto, podobno kot svoječasno v Pragi, sodeloval pri izvedbi komunističnega državnega udara. V nemškem primeru je torej češkoslovaška in ljudskofrontaška primula odrekla.

Zorinu bo celo vedno težje zagovarjati položaj obstoječe in nezakonite komu-

nistične vlade v Vzhodni Nemčiji. Vedno vidnejši postajajo znaki in glasneji so klici, ki dokazujejo njeno nepriljubljenost. Po delavski vstaji v Berlinu in nemških mestih pred dvema letoma, po letošnji delavski vstaji v Poznanju komunisti ne morejo več posvečati vse svoje sile izključno razširjanju svojega območja v Evropi, temveč morajo svoje napore osredotočiti predvsem na ohranitev tega, kar so si po drugi svetovni vojni na tej celini pridobili. Namesto na napad morajo začeti misliti na obrambo.

Jasno je, da mora Sovjeti skladno s tem spreminiti tudi svoje dosedanje gledanje na nemški problem. Da se v tej smeri nekaj pripravlja, ne dokazuje samo odpoklic Zorina, temveč tudi obisk osmih predstavnikov vzhodnonemške komunistične vlade v Moskvi. Uradni delovni sporod tega obiska je navajal kot posebno točko izmenjavo misli o nemškem združitvi. Ulbricht, Grotewohl in prijatelji so dobili nova navodila, ki jih bodo nato morali izvajati. Stalitska neodvisnost je namreč še posebno v nemškem primeru nekaj neznatnega. Ne smemo se čuditi, da Sovjeti niso rekli svojim lukam, naj se poberejo in izročijo oblast drugim. To bi bil vendar navaden poraz. Zagotovili so jim celo svojo zvestobo. Pač so jim povedali, kakšna naj bodo

nova sredstva in novi načini, s katerimi naj se nemški komunisti v novem vzdušju »pomirjenja« in sožitja se nadalje bore za svoj stari cilj.

Kar ne gre naravnost, bomo morda dosegli po ovinkih, z odmori, si mislijo komunistični veljaki v Kremlju. Toda prepričani se bodo, da je tudi temu odločeno. Zahod danes ve, s kom ima opraviti in kako se mora braniti.

Ameriška pomoč tujini Jugoslavija ne sme dobiti nobenega orožja

Ameriški senat je v torek odobril s 57 glasovi proti 33 zakonski predlog o pomoči tujini, ki predvideva kredite v skupnem znesku 4 milijarde 110 milijonov 920 tisoč dolarjev v obliki pomoči. Pred tem glasovanjem je senat zavrnil predlog demokratskega senatorja Allena Ellenderja, naj bi za več kot 126 milijonov dolarjev zmanjšali tehnično pomoč tujini.

Senat je tudi zavrnil prvotni predlog senatorja Knowlanda, ki je zahteval, naj se Jugoslaviji ne pošlje nobenega reakcijskega letala in sploh nobenega orožja več. Senator Knowland pa je nato posta-

vil nov predlog, po katerem naj bi se niti ena stotinka dolarja nove pomoči ne smela porabiti za dobavo orožja Jugoslaviji. Ta predlog pa je bil sprejet. Jugoslavija bo torej dobila še vse dobave, ki so bile dočlene iz sredstev preteklega proračunske dobe. Med temi pošilkami je tudi 350 reakcijskih letal. Odobrena omejitev bo stopila v veljavo šele, ko se bo začelo izrabljati pretekli terek odobrene kredite. Dodatek k zakonu, ki ga je odobril senat, mora seveda odobriti tudi poslanska zbornica.

Sam predsednik Eisenhower je posredoval pri senatnih voditeljih, da bi preprečil zavzemanje preodločnih stališč, ki bi omejevala vsako ameriško diplomatsko akcijo glede Jugoslavije. Mnogi so namreč zahtevali, da se Titovi Jugoslaviji, ki postaja vedno bolj odkrit sovjetski zaveznik, ne sme odobriti sploh nobene pomoči več, ne gospodarske, ne vojaške. Ker bi pa to bil prečilen, da ne rečemo neroden preobrat za vse tiste, ki so še medavno z velikim navdušenjem in zaupanjem zagovarjali pomoč Titu, so se pač zdelili, da spreminijo dosedanje smer postopno. Tito torej zamenkrat ne bo dobival več vojaške pomoči, kako bo pa pridobil leto z gospodarsko pomočjo, bomo videli. Vsekakor se v zahodnem svetu navdušenje za Tita vidno ohlaja.

Na Cipru še vedno vre in kipi

Doslej smo poslušali Grke in Angleže; kaj pravijo Turki, ki so prizadeti?

Na Cipru, tej važni britanski koloniji v vzhodnem Sredozemlju, ni in ni miru. Brez pretranka se pojavljajo atentati, ki jih organizirajo grške teroristične skupine. Z njimi hočejo izsiliti pravico do samoodločitve, z drugimi besedami, do priključitve v Grčijo. Vsakih par dni slišimo nato o kakšnem novem britanskem načrtu za upravo tega otoka, ki ga pa grški del prebivalstva, in to je večina, prav tako vztrajno znova in znova odklaja. Posebno v zadnjem času so razgovori tako rekoč nemogoči, kajti edini splošno priznani predstavnik tamkajšnjega grškega prebivalstva je še vedno interniran sredi oddeljenega Tihega oceana. Napovedali so pa že, da bo najbrž v kratkem prepeljan v London z očitnim namenom, da se nato tam na en ali drugi način vendarle zaključi ciprsko zadevo. Velika Britanija in Grčija, obe članici Atlantske zveze, si to očitno želita, kajti kazno je, da prepri med njima koristi rano komunizmu, to je prodiranju sovjetskega vpliva v ta velevažni kot sveta, ki leži ob izhodu iz Črnega morja in blizu petrolejskih vrelcev na Bliznjem vzhodu.

Ni pa ciprsko vprašanje tako enostav-

no, kot se pogosto misli. Na Cipru ne gre samo za nezadovoljstvo prebivalstva, ki bi se hotelo rešiti tuje nadoblasti in bi hotelo postati del svobodne domovine. Na Cipru je znatna turška narodna manjšina in za usodo tega otoka se zanima tudi Turčija. V časopisju večinoma ponavljajo samo grške zahteve, toda kdor hoče imeti o tem vprašanju pravo sliko, mora poznati tudi turške ugovore, ki niso brez osnove.

Prvič, pravijo Turki, niso samo narodnostni elementi tisti, ki odločajo o pripadnosti posameznega ozemlja. Upoštevati je treba tudi zgodovinske in strateške okoliščine. Tako je večina prebivalstva Alandskih otokov (v Baltiku) švedske narodnosti, otoki pa so vključili temu ostali Finski. Ležijo pač v neposredni bližini finske obale. Podobno je Velika Britanija ohranila v svoji posesti razne za obrambo britanskega otoka strateško važne otočke v Rokavskem prelivu, čeprav živi na njih francosko prebivalstvo. Nekaj podobnega bi po turškem mnenju moralo veljati tudi za Cipr, ki je oddaljen 110 km od Grčije, a samo 50 km od Turčije. Strateško nima ta otok za obrambo Grčije prvo nobene-

ga pomena, leži pa tako rekoč v turških teritorialnih vodah.

Poleg tega je treba, po turškem mnenju, upoštevati zgodovinske okoliščine. Cipr ni bil v novejši zgodovini nikdar grški. 307 let so mu vladali Turki, po krmilski vojni so ga Turki posodili svoji tedanji zaveznici Veliki Britaniji, leta 1923 pa so ji ga z Losannsko mirovno pogodbo dokončno odločili.

Tudi narodnostni razlogi, na katere se Grki najbolj opirajo, po turških navodih niso takšni, da bi se jih moralo brez premisleka upoštevati. Vse do začetka tega stoletja je bila večina ciprskega prebivalstva po narodnosti turška. Leta 1740 je bilo na Cipru približno 60 tisoč Turkov in 20 tisoč Grkov, leta 1896 pa sta bili med nekaj manj kot 210.000 prebivalci dve tretjini Turkov in ena tretjina Grkov. Šele v našem stoletju se je grško vseljevanje na Cipr tako povečalo, da je postavilo na glavo prejšnjo narodnostno sestavo tamkajšnjega prebivalstva. Danes je na Cipru približno 400.000 Grkov, okrog 100.000 Turkov in nekaj Armencev ter Marontov. Zato se Turki upirajo, da bi o usodi otoka odločali priiskali ki so se naselili na njem komaj pred nekaj desetletji.

Zanimiva je politika ciprskih komunistov. Ti predstavljajo okrog 60 odstotkov grške narodnostne skupine na Cipru. Do pred tremi leti so bili največji sovražniki združitve z Grčijo, toda odkar se je grški kralj pobratil s Titom in so iz Moskve prišli ukazi, da je treba v svobodnem svetu za vsako ceno sejati seme razdora, so isti komunisti postali največji zagovorniki priključitve h Grčiji. Tako izvirajo zgoz med Veliko Britanijo, Grčijo in Turčijo, pri čemer se niti ne zmanjlo, da je Grčija pravzaprav kraljevina in ji vladajo ljudje, ki so zadržali Markosovo komunistično vstajo. Mislijo si: Najprej Grčijo osamimo, potem nam že postane lahek plen. Turkom pa seveda ni prav, da bi morebitni komunistični zavezniki dobili važno postojanko ob turški južni obali, ko imajo na severu za sosedo še Sovjetsko zvezo, na zahodu pa Bolgarijo.

Ciprsko vprašanje je torej zelo zapleteno, ugotavljajo Turki, in predno skusa kdo porušiti ravnovesje, ki vlada v temi delu sveta, mora dobro premisliti. Pri tem opozarjajo Grke na zahodno Trakijo. Le-to so Grki dobili od Turčije komaj leta 1912, t. j. po balkanskih vojnah. Ker je velika večina prebivalstva zahodne Trakije turška, so Turki leta 1923, pred podpisom Losanske pogodbe, predlagali Grčiji, naj bi napravili v Trakiji plebiscit. Grki so se pa temu ogovorili uprli. Danes je še vedno večina prebivalstva grške Trakije po narodnosti turška. Ta Trakija ne leži 1100 km od Turčije, kakor Cipr od Grčije, temveč ob sami meji s Turčijo. Je nadaljevanje turške Trakije. »Kaj nam bodo Grki rekli, če bomo v zameno za plebiscit na Cipru zahtevali mi isto merilo tudi za Trakijo?« - vprašujejo zdaj Turki. In res bi bilo malo težko na eni strani zagovarjati eno, na drugi pa drugo stališče, čeprav je v politiki vse mogoče.

Takšno je turško stališče o ciprskem vprašanju. Iz njega sledi, da nimamo zapletenih problemov samo ob Gornjem Jedranu, temveč jih poznajo tudi v drugih kotičkih sveta.

Tudi Cammarata za objavo Memoranduma

V dopisu, ki ga je preteklo sredo objavil »Il Piccolo«, zahteva tudi znani profesor Cammarata, da je treba londonski Memorandum čimprej objaviti in ga s tem v celoti uzakoniti. Povod za ta dopis in poziv je dal profesorju Cammarati zakon o ponovni vzpostavitvi tržaškega apelacijskega sodišča z njegovim nekdanjim teritorialnim območjem. Omenjeni zakon ima namreč poseben uvod, v katerem se ugotavlja, da italijanska suverenost nad Tržaškim ozemljem ni nikdar prenehala, čeprav je bilo večini onemogočeno, da bi jo v enem ali drugem pogledu tudi dejansko izvajali.

Ce je tako - pravi Cammarata - zakaj se potem pravzaprav v Trstu še drži komisarija, ki je postavljen s protistavljnim dekretom predsednika republike? Zakaj je ta Visoki vladni komisar sploh bil pooblaščen, da izda ukaz, s katerim je raztegnil na Tržaško ozemlje veljavnost italijanske ustave, ko bi ta, kakor sledi iz uvoda k omenjenemu zakonu o apelacijskem sodišču, morala veljati za Trst že od 1. januarja 1948? Kako se potem sploh misli, da bi za dokončno ureditve pravnega položaja na Tržaškem ozemlju moralo izvesti formalno aneksijo

no usmerjena gibanja demokracijskih dežel. Na drugi strani pa se je Tito dejansko potrudil, da je v zunanji politiki vedno ostal zvest komunistični, t. j. sovjetski skli liniji. Da bo ostal njej zvest tudi v bodoče, dokazujejo prav obiski Mikojana, tega izrednega sovjetskega ambasadorja in pooblaščenca za jugoslovanske zadeve, zato bi ne bilo prav, ko bi jih prezrli in ne podčrtali njihovega pomena.

k Italiji, ko vendar Tržaško ozemlje ni nikdar prenehalo biti del Italije?

In končno prihaja Cammarata do za nas posebno važnega vprašanja. Tudi zanj je namreč naravnost tajinstveno, zakaj se na ustavno predpisan način ne zakoniti Memorandum z dne 5. oktobra 1954 in zakaj se nalaga Visokemu komisarju neprijetno odgovornost, da ga uzakonjuje po kapljicah, in to na način, ki je pravno gledano nekaj slabšega kot zgolj ničnost.

Cammarata zaključuje svoj poziv z vprašanjem, kako vendar vsi odlični pravniki, ki sedijo v poslanski zbornici in senatu, dopuščajo in smatrajo, da je prav, če se mednarodno pogodbo uveljavlja po kapljicah, in to z ukazi navednega funkcionarja izvršne oblasti.

Upajmo, da bo vsaj Cammaratin glas nekaj zalegel, ko so vsi drugi dosedanja glasovi naleteli na gluha ušesa!

Železniška stavka

Od torka ob polnoči do srede so po vsej Italiji stavkali železničarji. Prometne zveze so za silo vzdrževali z motornimi vozili. Na vsem italijanskem železniškem omrežju je obratovalo vsega 210 vlakov. Na 210 nadomestnih avtobusnih progah je bilo nadalje v prometu 636 avtobusov in 42 vojaških prevoznih vozil. Vsa ta vozila so prepeljala okrog 60.000 potnikov. Pojčali so 105 cestnih zvez, ki potekajo vzporedno z železniškimi progami. Na teh so prepeljali okrog 70.000 potnikov.

Odstotnost osebja je znašala - po uradnih podatkih - 64 odstotkov.

Stavka je izbruhnila zato, ker vlada ni zadovoljila železničarjev v zahtevah po zboljanju njihovih prejemkov.

Stirindvajseturna stavka je državni povzročila eno milijardo lir škode. Vlada pa je tudi po končani stavki postavila svoj »mek«. Sindikalni voditelji napove-

dujejo, da bodo z borbo nadaljevali vse do končne zmage.

Mislimo pa, da bi vlada ne smela tako važnega vprašanja, ki v živo posega v celotno življenje države, obravnavati pod kakršnim koli videzom tirmoglavosti, pač pa bi morala napeti vse sile dobre volje za doseg spraviljive rešitve. Dvomimo namreč, da je vlada v resnici izbrala prav vse možnosti dobre volje.

Italija dobi prvi jedrni reaktor

V Italiji bo leta 1958 začel delovati prvi jedrni reaktor. Postavili ga bodo v Severni Italiji blizu mesta Varese, kjer bo stalo prvo italijansko atomsko središče. To bo jedrni reaktor za poskuse, dobili pa ga bodo iz Združenih držav. Z njim pa ne bodo delali samo znanstvene raziskave in proizvajali majhne količine plutonija, temveč bodo preizkušali tudi razne tvarine, ki služijo za jedrne naprave.

Do konca leta 1957 bodo v Frascatiju postavili sinkrotron z zmogljivostjo milijarde voltov.

Gronchi na pomorskih vajah

Republiški predsednik Gronchi se je pretekli terek udeležil pomorskih vaj, ki so bile v južnem Tirenskem morju. Opažoval jih je s škrova križarke »Duca degli Abruzzi«. Vaje so obsegale vse boje pomorske in letalske tehnike. Državni poglavar se je izrazil zelo pohvalno o izvežbanosti in discipliniranosti vseh oddeikov.

Tito na Krfu

Josip Broz je pretekli terek dospel na Krk, kjer zdaj preživlja devetdnevne počitnice kot gost kraljevske dvojice. V pristanisku sta Tito in njegovo soprogo sprejela grški kralj in kraljica. Tito in prišel na Galebu lepo ogorel, elegantno obleden in nasmejan.

VESTI z GORIŠKEGA

Kritika malodušnežev ne koristi

Ko je treba javno delovati in ob dem trenutku tudi javno nastopiti, najdemo le redke značajne in poštenovalne ljudi, polne ognja in ljubezni v prizadevanju za doseg uspeha z demokratičnim delom in ciljem za blagor slovenskega naroda in njegovih pravic.

Po tem delu in nastopu, recimo po volitvah, pa so poštenovalni delavci vedno deležni kritike od strani tistih, ki niso niti pred volitvami, niti med njimi ničesar storili za širjenje demokratične misli in za pravice naroda ter za uspeh na volitvah. Če je delo pokazalo uspeh in so tudi volitve dobro izpadle, ti taki ljudje očita, da bi lahko bilo boljše, če bi delavci ravnali tako in tako. In seveda zaključijo z neuspehom tudi tisti, ki so poštenovalni delavci želi uspeh!

Če pa mi šlo vse v redu, vidijo takoj velikanski poraz in ti ga trošijo v javnosti z vsemi mogočimi neokusnimi začimbami, kot je neokusna vsa njihova politična pripravljenost in opredeljenost.

Vzemimo za primer zadnje lanske tržaške volitve. Malo jih je bilo, ki so se jezikovno delali in se dan in noč (sic!) žrtvovali, da bi s svojo idejo in s svojim programom uspeli!

Izid volitev je znan; napredovanje in torej uspeh v Trstu in v Zgoniku; nazadovanje in torej neuspeh v Nabrežini in Dolini!

Zdaj pa naj nam vsevedni in nič delavni gospodje politični kritiki dovolijo tisto stvarno presojo izida tržaških volitev, ki je oni niso znali podati in so se raje vrgli na zlobno ocenjevanje neuspeha in celo »poraza« ter na delitev nasvetov, namesto da bi se poprijeli dela in kaj žrtvovali za skupno stvar.

Napredovanja v Zgoniku in v Trstu nam, upamo, gospodje kritiki ne bodo odrekli. Neuspeh v Nabrežini pa je treba pripisati združenim komunističnim silam obseh vrst, slovenskim in italijanskim, odnosno Triglavičevim in Titovim novolarjarnim in neodvisnim. Vse te sile pa so se vse skupaj poslužile dogovorjenega lažnivega gesla, da se Slovenska lista ni hotela povezati z njimi, da je s svojim samostojnim nastopom izdala slovensko obalo Italijanom in jim na škodo slovenstva izročila občino v roke!

Proti lažem združenih in denarno dobro podprtih sil, ki imajo 24 ur časa na dan, da tako laž tudi osebno širijo in strajajo volivce z zmago italijanske liste, se idealni ljudje, ki se preživljajo od zaslužke s svojim lastnim delom in ne razpolagajo niti z denarjem za propagando, mlti s časom za osebne stike z volivci in pobiranje laži, zelo težko borijo!

Iz tega in takega volilnega boja je Slovenska lista v Nabrežini izšla moralno zmagovalna. Prvič: zato, ker se je izkazalo, da so imenovane združene, nje nasprotnosti sile res lagale, da bi se lahko govorilo o »porazu«. Četrtič: ker so izvoljeni svetovalci združenih Slovenski listi sovražnih sil že na prvih občinskih sejah pokazali, da jim za slovenstvo in

obrambo ter enakopravnost slovenstva ni nič mar, ko so svoje govore prevajali v italijansko, italijanski v slovensko pa ne!

V Dolini pa je neuspeh še bolj relativen in »poraz« na vsak način izključen, ker je Slovenska lista z glasovi številčno sicer res nazadovala, je pa kljub temu dosegla izvolitev svojih kandidatov v občinski svet.

Tudi v zgoniški občini so, v občinskem svetu zastopani možje Slovenske liste.

Govoriti o porazu, kjer ga ni, predstavlja nespametno zlobo, in kdor tako govori, dela krivico ljudem, ki se z neosebjenim javnim udejstvom žrtvujejo, medtem ko se razni strahopetneži ne upajo na dan s svojim lastnim imenom, ko širijo laž o »porazu« in s tem malodušje!

Primer s Tržaškega velja seveda tudi za Goriško in sploh za vse zamejsko področje, koder Slovenci živijo.

S.

Koliko dobijo izseljenci za premoženja v FLRJ

Senatna komisija zunanjih zadev in za industrijo je odklonila zakonski predlog Bartole - Salizzoni, ki je predvideval odškodnino po neki lestvici za premoženje, ki so ga italijanski državljani pustili v Jugoslaviji ter ga prijavili v prodajo. Po dotičnem predlogu bi se premoženja do pet milijonov lir vrednosti odškodnovala stodo odstotno, nato 80-odstotno, 70-odstotno itd. Več kot sto milijonov lir pa bi ne dobil nihče.

Iz občinskega in provincialnega sveta

Goriški občinski svet je na seji od 18. t. m. potrdil odstop demokratskega svetovalca dr. Rocca in na njegovo mesto, kljub ugovoru komunističnih in marksističnih svetovalcev potrdil svetovalca Alojzija Damjanija, seveda z demokratske liste.

Nato so na seji odobrili predlog marksističnega svetovalca, da mora le občinska komisija in ne Zavod za ljudske hiše nakazovati stanovanja v hišah za ljudi brez strehe v slučaju, da se kako izprazni.

Na seji so govorili tudi o smradu, ki prihaja iz podgorščke tvornice in ki ugotegne škoditi tamkajšnjemu prebivalstvu, ter tudi o zadevi vprašanju bivšega odbornika dr. Grusovina, kar se tiče nadziranja ulice Roma do občinske hiše. Stvarnega pa niso ničesar odločili in so raje prešli na razpravo obračuna občinskega podjetja za plin, razsvetljavo in vodo za leto 1955, ki so ga soglasno sprejeli, kar so ugotovili, da izkazuje 12 milijonov 223.265 lir dobička. Dobitkov je mamreč v letu 1955 bilo 1.169.360,728 lir, izdatkov pa 1.157.137.463 lir.

V soboto 21. t. m. so se občinski svetovalci zopet zbrali na seji in pozno v noč razpravljali o obračunu upravnega leta 1955, ki so ga tudi soglasno potrdili.

Občinski odborniki in župan so si seveda prizadevali dokazati modrost in vestnost, ki sta jih vodila pri upravljanju občine. Toda številke govorijo in pričajo precej zgovorno, kajti primanjkljaja je bilo leta 1955 97 milijonov lir in nekaj sto milijonov lir posojila so najeli pa

Zdaj je omenjena senatna komisija ta predlog odklonila, češ da je neustaven.

Poslanska zbornica pa je uradno sporočila, da je poslanec de Totto predložil nov osnutek zakona, po katerem naj bi mali posestniki v Jugoslaviji ležečih premoženj prejeli stodo odstotno vrednost premoženja, srednji posestniki petinasedeset, veliki pa petdeset odstotkov vrednosti.

Tem poslednjim bi zakon nalagal dolžnost obnovitve v Italiji svojega imetja, da bi na ta način lahko zaposlili nekaj beguncev.

Razlika med prvim in drugim zakonskim predlogom je samo v višini odstotkov vrednosti, ki naj bi jo lastniki v Jugoslaviji ležečih premoženj, seveda italijanski državljani, prejeli! Zato ni jasno, v čem naj bi pravzaprav obstajala neustavnost prvega predloga. Sicer pa ni rečeno, da ne bo gori omenjena senatna komisija odklonila tudi tega in se postavila na ustavno stališče, da je namreč dolžnost države izplačati upravičenim stodo odstotno vrednost njihovega v Jugoslaviji ležečega imetja! Krivi za vojno in njene posledice niso posamezni državljani, in vlada se je svojevoljno odpovedala štirideset milijard lir, ko se je pogajala za Trst, in katere je Jugoslavija že bila odobrila! V Jugoslaviji ležeča premoženja italijanskih državljanov spadajo v vrsto vojne škode, saj so jih lastniki izgubili zaradi vojnih posledic in na vsak način ne po svoji neposredni volji! Zato jim pritiče popolna, stodo odstotna odškodnina, in država naj jo izplača!

za javna dela. Tako da obračun upravnega leta 1955 pravzaprav izkazuje kakih 500 milijonov lir izgube ne glede na dejstvo, da je carina na blagu prostega pasu (zona franca) vrgla kar 198 milijonov lir!

Da je goriška občina od leta 1947 dalje v svojih računih vedno pasivna, je vsem občanom dobro znano. Vendar se nam zdi, da je tudi pritožba davkoplačevalcev vredna upoštevanja, kajti le oni plačujejo župana, odbornike, uradnike in vsa dela.

Pri tem je treba postaviti vprašanje: ali so nekatera dela res potrebna, neodločljiva in vredna tako velikih stroškov? Po korzu smo imeli razna avtobusna postajališča. Skoro vsa so pred kratkim premaknili in zaradi tega potrošili precej denarja, ne da bi to bilo nujno potrebno. In vendar poročajo, da so svetovalci soglasno potrdili tak obračun!...

V soboto 21. t. m. se je sestal tudi goriški provincialni svet. Na tej seji so razpravljali predvsem o prošnjah raznih občin za prevzem cest v provincialno območje in oskrbo. Tako, kar se tiče ceste Gorica - Zagrad skozi Sovodnje, ceste iz Villanova pri Farri, ceste od »Madonnine« do Podgora, ceste iz Grojne proti Steverjanu, one iz Moše proti Krminu ter ceste v Jazbine. Poleg teh pa še ceste iz Doljenj, Kaprive, Krmina, Mariana, Romansa, Doberdoba, Poljana-Sredpolja, Sovodnjé itd. Z ozirom na veliko število prošelj in zahtev je predsednik dejal, da bi prednost lahko imela cesta iz Tržica do Gorice skozi Doberdob, ki je res potrebna, da se tudi asfaltira, da pa ni moč, vsaj zaenkrat, ugoditi nobeni prošnji, ker ima provinca mnogo večje stroške z vzdrževanjem svojih sedanjih poti. In svet je vse zahteve tudi res zavrnil. Odboril pa je našt in stroške v znesku 62 milijonov lir za razširitev poti na 12 metrov na Majnici, od »Madonnine« do Farre. Ravno tako je svet odobril nakup 64 delnic družbe za zgradnjo avtoceste Benetke - Trst, ki bo gradila tudi cesto Benetke - Palmanova - Videm.

Legi Nazionale iz Gorice pa so dali 50.000 lir podpore za neka dela v Trgovskem domu, ki so ga preimenovali v »Sala Petrarca«, Legi Nazionale iz Krmina pa 10.000 lir podpore za neko razstavo umetnosti. Proti tem nakazilom podpore slovenski davkoplačevalci ostro protestirajo. Lega Nazionale je zagrizena sovražnica Slovencev, in Trgovski dom naj si sama popravi, ko ga že sama drži in rabi! Če pa nima denarja, naj ga ne išče pri slovenskih davkoplačevalcih, pa čeravno posredno potom province. Isto velja za krminsko Lego.

Tudi »Compagnia volontari giuliani e dalmati« je prošila in prejela podporo v znesku 10.000 lir, da postavi spomenik Carlu Favettiju. Ali ta »Compagnia« ne more zbrati sama toliko denarja, da postavi spomenik svojemu članu? Tudi tu morajo prispevati slovenski davkoplačevalci!...

S seje občinskega sveta v Sovodnjah

V torek 17. t. m. je imel svojo sejo sovojenjski občinski svet, na kateri so odobrili sklep odbora za preprečevanje in izvršitev nekaterih popravil na občinski hiši in na štirih šolah občine, kar bo vsega skupaj stalo kakih 351.000 lir. Svet je še odobril nakup nove opreme za anagrafski urad, ki bo stala 340.000 lir; pogodbo z družbo TELVE, novi pravilnik o higieni, nove postavke trošarine na

Sveti oče demokratskim upraviteljem občin in provinc...

Te dni so v Rimu zborovali demokratski upravitelji občin in provinc, ki so ob zaključku obiskali papeža in iz njegovih ust slišali nekaj smernic za pravilno in pošteno krščansko izvajanje svojih dolžnosti. Dejal jim je, da se kot kristjani morajo pri svojem delu navdahniti krščanske morale in Kristusovega nauka. Nasprotja in boji da ne smejo tajiti in osporaviti božjih pravic nad ljudmi in nad svetom. Da pa bodo njihove zmognosti tudi vredne vere, ki jo izpovedujejo, je potrebno, da jih vodijo krščanske miselnosti.

Tako je govoril sv. oče! Ne vemo pa, ali so te njegove besede slišali tudi občinski in provincialni upravitelji iz krajev, kjer živijo tudi Slovenci s katerimi ne ravna ravno krščansko in v krščanskem duhu, ko jim osporavajo pravico posluževati se materinsčine tako pri pisarnih, kakor pri ustnih vlogah!

Pravica občevanja v materinem jeziku je od Boga dana. Zato trdimo, da se našemu ljudstvu godi velikanska krivica, ko mu je s krajevnimi in državnimi oblastmi prepovedano občeovati v slovenščini!

Saj vemo, da ostanejo naši zadevni protesti le na papirju, vsaj zaenkrat, toda dolžnost našega tiska je, da pokaže na nauk, ki ga uči najvišji predstojnik Cerkve in krščanstva prav tistim, ki vodijo občine, province in tudi državo v imenu

krščanske demokracije, ki pa je praktično v našem ozirju ne poznajo in ne izvajajo in v marsičem izvajajo politiko raznarodovanja!

...in šolskim vzgojiteljem

V petek 21. t. m. pa je sv. oče sprejel tudi vodstvo kongregacije sv. Križa. Goste je sv. oče nagovoril in jim dejal, da je šola za vzgojo mladine, ki jo oni vodijo, velikega pomena in tudi zelo bogata na uspehih. Poudaril pa je, da ni toliko važno, da mladina ta šola uči v znanju predmetov in snovi, kolikor da mladina uči spoznavati resnico! Mladina, je dejal papež, ne potrebuje samo močnega znanja in kulture, ampak tudi zmognost zdravega pojmovanja in razumevanja, da lahko sama loči dobro od zla, resnico od napake, pravičnost od krivice.

Morda je sv. oče mislil bolj na trenutni položaj, v katerem se mladina nahaja in je izpostavljena nevarnosti, da zaide v brezbojni materializem. Toda njegove besede se skladajo tudi s položajem, v katerem se znajde slovenska mladina v Italiji, ki tako rekoč ne sme nastopiti za svoje jezikovne in razne druge narodne pravice, ker jo takoj obvržejo z očitkom komunizma, izdajstva nad državo itd.

Tudi tu pri nas nima mladina možnosti spoznavati resnico, da je slovenskega rodu ter da mora imeti pristo pravico, da se kot taka izraža in javno udeležuje.

Ali se nauki in besede, ki jih visoke oblasti, državne in cerkvene, učijo in govorijo, namenjene resnemu in nujnemu praktičnemu izvajanju, in tedaj jih pozdravljamo in tožimo, da se nam godi krivica. Ali pa so namenjene samo propagandi, in tedaj ostanejo samo na papirju in brez učinka!

Območje tržaškega prizivnega sodišča

Poslanska zbornica je odobrila zakon, ki določa novo območje tržaškega prizivnega sodišča. Glasom tega zakona spada tribunali iz Gorice, Vidma, Tolmezza in Pordenona pod tržaško prizivno sodišče in ne več pod beneško. Zakon stopi v veljavo 60 dni po objavi v Uradnem listu.

Zanimivo pa je dejstvo, da so s tem zakonom stavili nabrežinsko občino pod tržaško pretno in s tem pod goriški tribunal. Sovodnje ostane pod gradiščansko, Steverjan pa pod krminsko pretno, čeravno bi jima pritlikalo biti pod goriško. Pa pravijo, da Italija nima še suverenosti nad Trstom in tržaškim ozemljem!

Bolj pametno bi bili storili, če bi ustanovili novo pretno v Nabrežini z območjem nad zgornjo in repentaborsko občino. S tem bi bolj zadostili potrebam ljudstva!

GOSPODARSTVO

DELO V HLEVVU. Sedaj, ko je večina majnih del na polju in njivah že opravljena, bo dobro, da posvetimo nekoliko potrebne paznje živinskim hlevom, svinjarnam in kurnikom. Predvsem moramo omesti vse stene, nato jih preplečemo ali poskropimo z apnenim beležem, kateremu dodamo nekoliko modre galice in nekoliko »gesarola«. S tem uničimo morebitne bolezenske klice in z »gesarolama« pa zalege muh in drugega morebitnega mrčesa. Skrbeti moramo za popolno odtočnino iz hleva, kar nam ista povzroča smrad v hlevu, kar je kvarno za živino pa tudi za mleko. Odtočne jarke potrosimo z mavcem (gips - gesso). Le-ta vpija amoniak, ki se nahaja v gnojnici, in tako zabranjuje smrad. Poleg tega pa mavcem, napojen z amoniakom poveča gnojilno vrednost gnoja ali gnojnice same. Nadaleje bomo ob sedanjih toplih dnevih temeljito osušili živino. Na soncu segrejemo vodo, jo denemo v navadno škropilnico ter živino škropimo ali izpiramo. Pri tem pa drugi pomagajo prevleče kožo z milom in s krtačo izpirata. Tako osušena živina postane bolj sveža, čila in isčevta, to je bo bolj izkoristljiva hrana. Enaki postopek opravimo pri prašičih. Prav tako bomo očistili temeljito kokošnjake. Če pa kure nadlegujejo razni mrčesi, kakor šurjanci, jih natrosimo s prašom DDT ali katerim podobnim. Dobra kokošerejka bo skrbela, da vsak teden očisti kokošnjak vseh odpadkov in na tla natrosi pepela, ki je tudi razkužilo in z odpadki vred tudi dobro gnojilo.

Taka gnojila so prav posebno koristna v visokih legah, ker za prenos ni treba posebnih naporov. Gnojilo je lahko.

Glas iz Steverjana

Enkrat prihajamo Steverjanci veselega glasu. Sadija imamo namreč še precej in ga tudi drago prodajamo. Breskve nam kupci na debelo plačujejo po 100 lir in tudi več.

Toča nas letos ni še obiskala in tako smo do tega precej zadovoljni! Če je dobro za kmetja, je dobro tudi za delavca v tovarni in za meščana!

Šolske vesti

Na razglasi deski didaktičnega ravnateljstva šol s slovenskim učnim jezikom v Gorici - ul. Croce, 3 je ministrska odredba št. 6500-11-SP z dne 18. junija 1956 glede nameščenja učitelstva na večernih šolah za šolsko leto 1956-57.

Člen št. 8 omenjene odredbe določa, kako je treba vložit tozadevne prošnje. Rok zapade 15. septembra t. l.

AVTOTAKSI

Marko Kovačič

GORICA - VIA A. MANZONI 16 - TEL. 22-44

Se prporoča za prevoz potnikov po Goriškem in v Jugoslavijo

SOCIALNA VPRAŠANJA

1) BOJ PROTI OTROŠKI PARALIZI

Te dni so časopisi prinesli izjave, ki jih je komisar za zdravstvo, senator Tessitori, podal glede pripravljanih italijanskega cepiva proti otroški paralizi. Iz izjav senatorja Tessitorija izhaja, da je ameriško »Salkovo« cepivo pravilno in učinkovito ter da je smrtne slučaje, ki jih je leta 1954 povzročilo, treba pripisati dejstvu, da je na 17 vrst tega izdelka bilo nič manj kot 7 vrst nepravilnih in torej smrtonosnih.

Z ozirom na to ugotovitev, je dejal senator Tessitori, zahteva pripravljane tega cepiva veliko pozornosti in previdnosti ter večkratne preizkuse. Kar se pa, paralize tiče, položaj v Italiji ne nudi tako velike zaskrbljenosti, kot na primer v Ameriki in drugod, ker je v Italiji le 5 do 6 takih slučajev na vsakih 100.000 prebivalcev. Le v najhujših letih, ko se vsako toliko bolezen zaostri, doseže in ne preseže 13 slučajev na vsakih 100.000 prebivalcev.

Senator Tessitori je rekel tudi, da bo morda že prihodnjo zimo možno nuditi veliko količino dobrega in preizkušene cepiva proti otroški paralizi, tako učinkovitega, da bo res zadovoljilo vso italijansko javnost.

Kar se tiče cene zdravlila, listi ne poročajo ničesar. Zdi se nam, da je cepjenje proti otroški paralizi splošnega socialnega značaja, zato izražamo mnenje in željo, da bi bilo tako cepjenje obvezno in brezplačno.

2) ZAPUSCENI OTROCI

Vedno več je slučajev otrok, ki se klatijo po svetu popolnoma zapuščeni in

stradajo ter se nagibajo k nevarnemu življenju, ki jih ponajveč vodi do zločina. Zlasti z juga prihaja na sever veliko število otrok brez sredstev, brez cilja in v popolni zapuščenosti. Pretekli teden je milanska policija našla na 10- in 11-letna bratca, Vincenca in Salvatorja Marsala, ki sta se pripnila do Milana s tem, da sta igrata na harmoniko prosila miloščno, se od nje hranila in si kupila voln listek po železnici.

Otroka nista bila še pokvarjena in neki duhovnik je policijo prosil, naj mu otroka izroči, da ju vzgoji v svojem zavodu.

Ta primer nas spominja na sto in sto takih primerov zapuščenih otrok, ki vzbujajo usmiljenje in hkrati strah nad njihovo nevarno usodo. Treba je najprej poskati starše in ugotoviti, ali niso pri stvari krivi!

Beda v družini je seveda prvi vzrok takega stanja zapuščenosti že nežnih otrok. Poskrbeti je treba za učinkovitejšo socialno oskrbo in določiti, da morajo biti vsi otroci, recimo do 14. leta starosti, podvrženi posebnemu nadzorstvu in skrbstvu, posebno kar se tiče prehrane, higijene in vzgoje! Obubožene družine vsega tega ne zmorejo, in starši se ali iz nemarnosti ali iz nevednosti ne pobričajo, da bi prosili za pomoč pri oblasteh. Oblasti pa seveda nimajo zadostnih sredstev, da bi, kot na jugu, lahko nudile pomoč prav vsem!

Zato bi morda bilo umestno, da poseže vmes zasebna pobuda. Za zaščito deklet že delujejo organizacije, zakaj ne bi se zavzemale tudi podobne organizacije za varstvo otrok.

Afrika umira po zaslugi civilizacije

Vsako uro se človeštvo pomnoži za okrog 5000 glav. Dnevno znaša presežek rojstev 100.000 otrok; na leto je okrog 37 milijonov prebivalcev več na svetu. Znanost in tehnika sta dobavljali in nudila neprestano zdravnikom, inženirjem, agronomom in politikom sredstva in možnosti, da pospešujejo ta orjaški porast in zavirajo umrljivost človeštva. Krotijo bolezn, boljajo življenjske pogoje in odpravljajo lakoto in pomanjkanje.

Ta razvoj opravičuje pričakovanja, da bo naša zemlja do leta 2000, t. j. v naslednjem pokolenju, štela okrog 5 milijard svetovnih prebivalcev. Ob začetku krščanskega štetja, za Kristusovih časov, je bilo na svetu vsega okrog 20 milijonov ljudi. Ob začetku Srednjega veka, v XVII. stoletju, je to število naraslo komaj na 450 milijonov prebivalcev. Od tedaj 450 milijonov do meje 5 milijard do človeštvo potrebovalo 350 let. Kaj se bo zgodilo čez nadaljnjih 350 let?

Ljudje potrebujejo hrano, da lahko živijo. Čim več je ljudi na svetu, tem več mora zemlja ustvarjati hrane, da nihče ne trpi lakote. Lakota spreminja svet za tisočletja, in spreminja ga temeljiteje in tvarnejše kot vse moralne in družbene miselnosti skupaj. Lakota vzpodbuja znanstvenike, da brskajo in tuktajo za boljšimi obdelovalnimi metodami, za uspešnejšo in hitrejšo vzrejo perutnine, goveda, drobnice itd. Lakota neganja politike na mejne in oblastne korekture, do katerih bi drugače gotovo nikoli ne prišlo.

Lakota pa odpira vrata na stečaj tudi špekulaciji. Kdor se preživlja z lakoto soljudi, mu ne bo težko nasititi samega sebe! Nič čudnega, če ljudje rodovitna področja brezobzirno izkoriščajo do polnega izžiranja zemlje!

Afrika, plodovita celina, ki je še pred pol stoletjem skrivala v sebi na tisoče skrivnosti, postaja žrtev lakote ostalih celin. Njene pragozdove trebijo, njene bogate zaloge divjadi brezobzirno kosijo tovske puške. Njeni starodavni prebivalci izgubljajo svoje navade. Pridno napolnjujejo ob obrežjih mestih konzervne skatlice in s kavo polnijo vreče. Prav nič niso več podobni svojim nekdanjim ponosnim prednikom divjine.

Mnogi so zapadli alkoholizmu. Stiki z belci so jih naučili talvine in drugih hudobij. Evropejci imenujemo to početje civilizacija. To pa ni prav nič drugega kot brezobzirno izkoriščanje zemlje, zato da se nasitimo in da vzdržujemo svojo življenjsko raven.

V gonjenju toku reke Kongo, v orjaških pragozdih, stegah in močvirjih traja...

Odsevi večnosti

Popolnoma miren človek je kot stoječa ura. Stalno nam zagotavlja, da je še časa dovolj.

Zapestne ure so partijske izkaznice tistih, ki jih vlada čas. Njihov pozdrav: izgovorjasta iz rokava. Njihova parola: »Ni časa.«

Na meki večerji so radovedneži vprašali enega izmed gostov, zakaj nosi na zapestju drobno verižico s črno leseno trsko. Gost je odgovoril, da je to trska njegove krste. »Kaj hočete, je dejal enemu izmed začudenih radovednežev, ko je pokazal na njegovo zapestno uro: »Vi jemljete usodo v majhnih dozah, jaz jo sprejemam kar v celoti.«

Tikanje ure je podobno cepetanju ihtavih otrok (ki so lahko otroci naših komunistov): v obeh primerih gre za isti učinek — za kapitulacijo svobodnih ljudi.

»Za božjo voljo, kaj počenja?« so zavpili ljudje nad gospodom, ki je s peto udarjal po dragoceni uri. »Rehabilitiram časa, je odgovoril.

POD ČRTO

Kako je umrl Zulu?

III. (Konec)

Obrnil sem se proti ranjencu. »Zdravnik pravi, da si težko ranjen, da pa imaš dosti moči in da se ti ni treba bati. Prenesi te bomo na voz in zapeljali v bolnišnico.«

»Ne, ne... Sem na koncu... Ustrelil me... Ne morem dalje živeti. Bolečina sedi pregloboko... Umlungu...« Zopet je stokal, njegov glas je pojemal, in prvič je zatislil oči za več kot eno sekundo. Njegova roka je spet počivala na tleh — črna na rahli, rumeni zemlji.

Zdravnik me je pocukal za roko. »Bila bi v resnici najenostavnejša rešitev, je dejal in pomahal mlademu podporočniku, ki je stal nekaj korakov oddaljen od nas. Na kratko stotnikovo povele: »Če podporočnik izvleče svojo pistolo in mi jo stisni v desnico. Čutil sem, kot da sem okamenel s pistolo v roki.«

»Umlungu... Umlungu...« sta bili edini besedi, ki ju je izustil ob mojih nogah ležeči Zulu ob zaprtih trepalnicah. Njegov glas se ni več povzpel nad tiho šepetanje, zato pa je neprestano žuborel čez strešaljoče se ustnice. Vendar v ponavljajočih se »Umlungu... Umlungu...« se je ta glas doževal kot tanek zvok častljivosti, skoraj čaščenja. Ne, tako sem morda samo občutil, zato ker sem bil jaz častnik, on pa prostak, pač pa zato, ker je bil v tem trenutku, zmeden in od bolečine na pol ponorel, pa je videl v meni svojega velikega dobrotnika, ki je

mira počasi zadnji vrt Eden, kos svetopisemskega raja, ki so ga zahodni narodi izgubili že pred 3000 leti.

Divjad izumira spričo nespametnih kolonialnih gospodarjev. Od gazele do slona leži že mnoga divjad na smrtni postelji. Tudi Pigmejci, pritlikavci med človeškimi plemeni, se le še s težavo držijo pri življenju. Tako kakor se ostalo človeštvo množi, umirajo pritlikavci pod trdim pritiskom novih razmer.

O vsem tem razmišljajo britanski in drugi znanstveniki in se trudijo, kako bi učinkovito zavirali ta vseuničujoči razvoj. Ali bodo uspeli?

Mali Vatikan v Castel Gandolfo

(Rimsko pismo)

Pij XII. rabi za vožnjo v svoje poletno bivališče v Castel Gandolfo komaj dobre pol ure. Avtomobilske vožnje mu zelo ugašajo. Njegovi predniki — pred 50 leti — so potovali s kočijo, ki se je pogostokrat ustavljala med potjo in jo je spremljala številna dvorna konjenica. Ta vožnja v Campagno je trajala takrat pol dneva; prebivalstvo se je poklanjalo svetemu očetu, prinašalo je darove, vaški veljaki so slavnostno govorili. Vsega tega ne dovoljuje več še sam divji promet po via Appia. Sedaj ropočejo še letala z letališča Ciampino preko starih akvedukov in tovarn za zobno pasto, čez črede goved in tovarne penicilina.

Castel Gandolfo postaja polagoma drugo svetovno središče katoliške Cerkve. Pij XII. je v svojih neutralskih nape-

rih, da bi Cerkev uočil s sodobnimi problemi in življenjskimi oblikami z avdienci na prostem postavil v Castel Gandolfo »poletni Vatikan«.

Po svetu so se šušili, da se Pij XII. še vedno ni odločil, da bi razširil in pomladil kardinalski kolegij. Trenutno je izpraznjen osem od sedemdesetih kardinalskih mest in čela vrsta kardinalov je že dosegla visoko starost. Od sedanjih kardinalov je 41 Neitalijanov in le 21 Italijanov. Teoretično bi lahko postal papež Neitalijan. Značilno je, da ti problemi, ki jih trenutno tudi ni lahko rešiti, prav nič ne vznemirjajo Pija XII.

V rimskih cerkvenih krogih tolmačijo trenutno zadržanje papeža v trenutku, ko potreba po splošnem pomirjenju mnoge ljudi zavaja v »apolno brezskrbnost«: takole: Sodobno krščanstvo je treba v srcih in hotenju obnoviti. Prav zato je sedanj papež spremenil svoje poletno bivališče, kljub svoji visoki starosti in rahlemu zdravju, v poletno središče, kjer lahko sprejema ljudi vseh narodov, plemen in veroizpovedi. Pri teh naporih stopa vprašanje kardinalskega kolegija v drugo vrsto nučnih zadev.

Pij XII. neprestano poskuša spomniti vse sloje, poklice, kralje in redovnice, športnike in znanstvenike, zgodovinarje in časnikarje, da je brezmišlno početi pričevovali pravičnost in mir, če se verniki sami sproti ne obnavljajo in aktivirajo.

V Valiji papežev delavnost tu pa tam kritizirajo. Mnenja so, da bi papež smel govoriti le pri redkih prilikah, takrat pa tako, da bi mu prislusnili ves vesoljni svet. Ti nazori so danes zastareli, pravijo sodobni cerkveni dostojanstveniki.

TIHOTAPSKA ARISTOKRACIJA

To je bila posebna vrsta vožnja, ki se je kdajkoli premikala vzdolž ulice Veneto v Rimu: zamrežen jetniški voz in v njem 18 članov italijanske visoke aristokracije. Knezi, vojvode in principi so se dremali v notranjosti predelane tovornega avtomobila v pričakovanju prvega zaslusanja. Oblasti so jih osumile, da pripadajo bandi mamili, ki je imela svoj sedež v fevdalnem nočnem klubu »Victora«.

V tem lokalno so karabinjerji v nočnih urah zadali prvi udar enemu izmed evropskih središč tihotapstva z mamili.

Medtem ko so prominentni gostje nočnega lokala z zmerjanjem in prekladanjem vstopali v jetniški voz, je čokat njez s elamnikom na glavi ob vohodu v meko stanovanjsko hišo opazoval tajinstveno procesijo mladih rimskih aristokratov.

Ta mož je bil Charles Siragusa, Sicilijane, že več let bivajoč v Ameriki in šef evropskega oddelka ameriškega središča za pobijanje tihotapstva z mamili. Ta možakar ni samo vester pisarniški šef, pač pa v astrokovnih krogih tako spoštovan detektiv, da se ga tihotapci bojé bolj kot hudič križa. Kjer koli so v zadnjih letih odkrili kako tihotapsko tolpo, je bil Siragusa gotovo na čelu policijskih akcij.

Zgodba o odkritju v nočnem lokalno »Victora« je prišla tako, da sta se v lokalno spričkala dva gosta. Medsebojno sta se obdoleževala prodajanja ponarejenega kokaina. Prepirla sta se tako glasno, da je vsako besedo ujel policist, ki je sedel pri meki sosedni mizi. Da ne bi kaj pozabil, je stopil policist v telefonsko kabino in si ves prepir natančno zapisal. Naslednjega dne je rimski kriminalni policiji izročil prijavo. Trije uradniki so sledili proizvajalcem ponarejenega kokaina z logično domnevo, da imajo tam tudi pristni kokain verjetno na zalogi.

Cez dobrih 48 ur so pripeljali na policijo stalnega gosta nočnega lokala »Vic-

tora«, Maksimilijana Mugnanija. Ta je prinašal v hlačenem pasu svojega smoklinga majhne kokainske zavitke v klub. Od tam so miniaturne kuverte potovale v roke italijanske visoke aristokracije.

Velika smola za rimsko aristokracijo je bila okoliščina, da je Mugnani vodil točno knjigovodstvo svojih klientov. Mugnani je zgodovinska osebnost. On in njegov osebni prijatelj Italo Balbo sta organizirala »pohod na Rim«, s katerim se je Mussolini polastil oblasti v Italiji. Iz same hvalečnosti mu je Mussolini zapuščal poveljstvo fašistične milice. Za takrat je Mugnani z užitekno njuhal mamila. Leta 1941 je spravljal japonskega notranjega ministra barona Matsuko v veliko zadrego. Japonski diplomat je prišel v Rim, da bi z Mussolinijem utrdil os Berlin-Tokio-Rim. Na predvečer razgovora z Mussolinijem je diplomat Mugnani pregovoril, da si je privoščil ščepce kokaina. Težko pijan je moral minister razgovor z Mussolinijem odpovedati. Mugnani je moral zbežati v Tripolis, ko je zadeva prišla na dan.

Ko so Američani zasedli Italijo, jim je Mugnani japonsko zadevo prikazal kot junaško delo upora proti Mussoliniju. Zato so ga poslali za nadzornika farmacevtskih zalog V. armade. Mugnani si je prilastil ogromne količine morfijskih ampul, ki so namesto v ameriške bolnišnice potovale na črno borzo.

V tem svojstvu si je ustvaril mednarodno omrežje za razpečevanje mamil. Končno ga je sedaj zagrabil policija.

Ženske skrbi

Nekoliko histerična gospa je obiskala znamenitega pariškega zdravnika Trousscauja, ki je svojim pacientom vedno predpisoval ustrezna zdravila, in mu zapuščala, da je po nesreči pogoltnila — živo žabo.

Zdravnik ni prav nič dvomil o zatrje-

jem. Slušati je bilo kratko, ostro trganje kosti kotenine in že so bila vsa prsa razgajana. Desna stran je bila komaj vidno prizadeta; leva stran pa je bila ena sama gmota razcefranega mesa.

Odmaknil sem pogled. Podporočnik je stopil naprej in obstal nekaj korakov pred ranjencem...

Zuhujeva roka je grabila po tleh in se zagrizla globoko v pesek, da bi podprla izmučeno telo. Zdelo se mi je, da se hoče ranjenec z zadnjimi nadčloveškimi močmi vzravnati, kakor da se želi dvigniti, stopiti z obema nogama trdno na tla in se postaviti smrti iz obličja v obličje naproti. Stresel je nazaj svoja štriglata ramena; razširil in dvignil je prsa, kakor da bi želel sovražniku postaviti bolj-ši cilj, kot da bi želel ta prsa pogoltni naravnost pred cev pistole. Njegove oči so sedaj vzplamtele in ves ponos, vsa strast njegovega preostalega življenja se je zdelo, da se zbira v njegovi smolnato-črni globini.

»Nigidubule! Nigidubule!« je izbruhnil iz njegovih posušenih, razkopanih ustnic vedno glasneje in glasneje kot vrisk veselja, kot rjovenje zmagovalstva. Spomnil sem se vojne krika plemena Zulu, ki sem ga tako pogosto poslušal, ko je bobneče in v prastarih odenkih, v besne in grozeči zmagovit opojnosti vojne pesa donelo iz tisoč grl. »Nigidubule! Nigidubule!«

Da, kričal je svojemu telesu, kričal svoji bolečini, kričal svoji smrti. Kot prikovan sem stal in strmel vanj. Zdel sem se iztrgati iz tega okolja, pa tega nisem zmogel.

RESNICA ZMAGUJE

Politiki in gospodarstveniki se pripravljajo danes po vsem svetu o vprašanju, ali je sovjetski odklon od stalinizma pristen in v koliko je to zgolj taktično manevriranje. Med zamejskimi Slovenci na Koroskem, Goriškem in Tržaškem je zanimanje za ta vprašanja morda večje kot kjer koli drugod po svetu. Na Češkem in Poljskem revoltirajo književniki. Če pa go totalitarnih območjih revoltira poklicna skupnost, se marsikaj lahko zgodi...

Od XX. kongresa sovjetske komunistične partije dalje se na oni strani železne zaves v primerjavi s stanjem v nedavni preteklosti razvija gibanje, ki je podobno pravi revoluciji. Ljudje spet pridno diskutirajo, pridno tudi kritizirajo. Revolucija razumišlja.

Med razumniki pa so književniki glavni tvorci opozicije.

Pravda vitezil Resnica zmaga! je bliščal napis na čelni steni praškega parlamenta, kjer so pred kratkim zborovali češki in slovaški pisatelji na svojem II. kongresu. To prastaro geslo husitov tudi drugače kraljuje nad glavami poslancev: na zborovanju 250 delegatov Združenja češkoslovaških pisateljev pa je ustvarjalo posebno pomembno razpoloženje.

Na tem zborovanju so delegati občutili močno potrebo, da končno enkrat javno izpovedo tisto, kar je posameznik leta in leta tiščal v sebi kot težko zatajevano jezo. Znani dramatik Vasek Kána se je sem obtoževal, da je molčal, čeprav so mu bile znane »prepsalje proti poštenjakom«, čeprav je z lastnimi očmi opazoval, kako očitno krivico povračajo ljudem, kako očitno žalijo človeško do-

stojanstvo. Delavcem so vsiljevali »nesmiselne norme, zaradi kritike so jih tvarno in moralno preganjali, smatrali so jih zgolj za stroje, ki naj izpolnjujejo načrte proizvodnje«.

Kána je govoril o »organizatorjih«, ki so življenje tako urejevali, da ni bilo več moči živeti. Glasno se je sprejel: »Ali pa sem se temu početju upiral? Ne, molčal sem, pogostokrat so me oblivale solze, ali le redkokdaj sem zakričal; redkokdaj sem bil to, kar bi moral biti: vest mojega ljudstva.«

Kána pa ni bil osamljen glas vpijočega v puščavi. Glasilo češkoslovaške zveze pisateljev, »Literární Noviny«, je o kongresu med drugim napisalo tudi tole: »Na kongresu je prihajalo od izraza silna, strastna zagrenjenost nad nesnago, ki je spasila naše življenje in zatirala ustvarjalne sile književnosti.«

Desetletna bilanca književnih stvaritev je bila kaj žalostna. Od okrog 200 napisanih odrskih del ni niti eno zadovoljilo ljudi, je povedal dramatik Miroslav Tachlik. »Obiskovalci niti zastoj niso hoteli v gledališča.« Najbolj strastno so pobijali dosedanja diktatura v umetnosti kritiki. František Hrubin je obtoževal režim, da je češko poezijo davil z dogmatičnimi bedarjami kot preganjeno divjad. Vitezlav Nezval pa je povedal, da verz pesnikov mrgolijo osladnih propagandističnih gesel, resničnega življenja pa ne rišejo.

Protest proti kulturni birokraciji je bil še prav posebno oster in uničevalen v pretresljivo ostrih izjavah Hrubina in Jaroslava Seiferta, ki sta obtožila režim za smrt treh izredno talentiranih likov: Františka Hálusa, Karla Teigesa in Konstantina Biebla. Vsi ti trije umetniki so kmalu po komunističnem zavojevanju oblasti l. 1948 odšli prostovoljno v smrt. Háluso so obdoleževali trockizma, Teigesa »formalizma«. Stari komunist Biebl si je razočaran nad barbarstvom praktičnega komunizma vzel življenje.

Državni predsednik Antonín Zápotocký, ki je govoril v imenu romanopiscev, je sicer poskušal zagovarjati stališče partije, je pa naletel pri delegatih na splošen odpor. Kot protest proti njegovim izjavam so delegati oba najglasnejša kritika proti režimu izvolili v novi centralni odbor Zveze pisateljev, pa čeprav nista partijca ali morda prav zato.

Se večje so svobodoljubne težnje na kulturnih popriščih na Poljskem. Prišlo je spomladi 1955, ko je dramatik Leon Kruczkowski v partijskem glasilu »Nowe drogi« silovito obračunal s komunizmom v slovu in zahteval diskusijo, pri kateri naj se spet uporabljajo argumenti namesto partijskih gesel. Od tega časa dalje so se diskusije v posameznih listih in revijah tako pomnožile, da partijska histerija ne more več molčati.

Revolte književnikov pa ni več mogoče zadušiti. Celo dosedanj najboljši pravoverni partijski pisatelji so v prvih vrstah diskusije. Adam Wazyk je v reviji »Nowa kultura« priobčil »Poem za odrasle«, v katerem je postavil na sramoto oder »uradne laži« in na »30 gesel zreducirano govorico«. Novo Varšavo je izročil za »mešanico čustvohljepe in izvrzkov«. Policija je revijo zaplenila, vendar precej ur prekasno. Nekaj izvodov je pripeljal tudi na Zahod, zato bomo ob priložnosti iz izvečki postregli tudi našim čitateljem.

Resnica zmaga, tiranov pa se polasča strah. Človek je ostal človek in bo ostal tak za vse čase.

Kolonija SDD v Devinu

Ze šest let ustanavlja SDD svoje kolonije v Devinu. Kraj je vsem zelo priljubljen in tudi otroci prihajajo zelo radi sem. Morda, ker jim zelo ugaša morje.

Tudi letos se je pripeljal sem 80 dečkov, ki so brezskrbno preživeli ta mesec poletja. Zabavali so se pri morju. Nekateri so se naučili kar dobro plavati. Opazovali so delfine, ki so poskakovali v našem morju. V gozdu pa so se vsevili z vevericami, zidali, poslušali pravljice in prepevali. Zvečer so prepevali v zboru narodne pesmi ob spremljavi dveh harmonik. Tudi prebivalcem v Devinu zelo ugaša to petje. Prav lepo jih je bilo poslušati. Vsi dobro izgledajo. Skoda, da je dan povrnica blizu.

V torek 31. julija ob 10.30 zjutraj se bodo dečki pripeljali v Trst. V četrtek 2. avgusta pa bodo že deklice v Devinu.

V Devinu vlada sedaj pravi živ-zav. Nekateri dečki seveda že komaj čakajo povrnica, drugim — in ti so v večini — pa se bo tožilo po kopanju, po družbi, po gozdu, skakanju in razposajenosti. Osebe za kolonijo so zelo skrbno izbrali; skrbnost, medsebojno razumevanje, zadovoljiva disciplina in tovarštvo, vse to pripravljajo koloniji prijetno vzdušje.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE

ZA TRZASKO OZEMLJE

V soboto 28. julija 1956 ob 20. uri

v Prosvetni dvorani

pri SV. BARBARI

N. V. Gogolj

ŽENITEV

V nedeljo 29. julija 1956 ob 20.30

na dvorišču gostilne Vižintin

(na trgu) v NABREŽINI

N. V. Gogolj

ŽENITEV

UYS KRIGE

TRŽAŠKI PREPIHI

Odgovorni urednik:
Dr. ANTON DABINOVIC
Adria, d. d., v Trstu